

рема, на таких маловивчених питаннях, як виселення (депортація) німців з Словаччини після 1945 р., вплив колективізації на соціально-економічне життя національних меншин в Україні, проблеми релігійного життя, роль преси в міжнаціональних відносинах, внесок представників національних меншин в розвиток української і словацької культур, позитивний вплив німецької колонізації на розвиток слов'янських народів тощо.

Активно обговорювалися на семінарі проблеми міжнаціональних відносин, національно-культурного розвитку національних меншин в Закарпатській області України, чому сприяли доповіді й виступи вчених та практичних працівників Ужгорода — професорів І. Гранчака, І. Миговича, Г. Павленка, Ф. Кулі, О. Алмаша, а також к. і. н. М. Макари, к. і. н. І. Мандрика, к. і. н. С. Митряєвої, к. ф. н. А. Колібаби, к. і. н. С. Туряниць, к. і. н. М. Вегеша та інших учасників семінару.

На заключному пленарному засіданні українсько-словацького семінару були підбиті підсумки триденної роботи і прийняті практичні рекомендації щодо проведення і вдосконалення національної політики в центрі і на місцях в Україні і Словаччині, а також ухвалено рішення про видання тез (у Словаччині) і матеріалів (в Україні) семінару для науковців, широких кіл громадськості, а також з метою сприяння органам влади в проведенні національної політики та національно-культурним товариствам, громадським об'єднанням і політичним партіям в їх практичній роботі по вдосконаленню міжнаціональних відносин і досягненню національної злагоди.

Роботу семінару висвітлювали місцева та республіканська преса, українське радіо.

Українсько-словацький науково-практичний семінар «З історії та сучасного розвитку національних меншин в Україні і Словаччині: проблеми і шляхи досягнення національної злагоди» став важливою науковою, практичною і міжнародною подією. Його можна розглядати як ще один конкретний крок до вдосконалення науково-обґрунтованої національної політики України і Словаччини в їх просуванні по шляху побудови громадянського суспільства, а також як предметний внесок в розвиток добросусідських взаємин і співробітництва між двома слов'янськими народами і державами.

В. Б. Любченко (Київ)

Всеукраїнська науково-освітня конференція «Кирило-Мефодіївське товариство: люди і долі, ідеї і традиції»

У 1996 р. минає 150 років з часу заснування Кирило-Мефодіївського товариства — першої національно-української культурно-політичної організації, з якої вийшли видатні діячі українського відродження XIX ст. й в ідеології якої крізь шати популярної в той час слов'янської ідеї вперше виразно окреслилася думка про національне самовизначення українського народу як цілком самостійного етносу. З нагоди визначного ювілею 7 травня 1996 р. у Переяславі-Хмельницькому відбулася Всеукраїнська науково-освітня конференція «Кирило-Мефодіївське товариство: люди і долі, ідеї і традиції». Організована Інститутом історії України НАН України спільно з Переяслав-Хмельницьким державним педагогічним інститутом ім. Г. С. Сковороди, вона зібрала понад тридцять учасників — науковців з Києва, Переяслава-Хмельницького, Львова, Дніпропетровська, Харкова та Одеси.

Відкрив конференцію директор Інституту історії України академік НАНУ В. А. С м о л і й. Він особливо наголосив на значенні Кирило-Мефодіївського товариства як першої української державницько-політичної організації, утворення якої органічно влітається у світовий історичний процес. З привітанням до учасників конференції звернувся ректор педінституту д-р філос. наук І. П. С т о г н і й (Переяслав-Хмельницький). На пленарному засіданні з доповіддю виступили науковці: д-р іст. наук В. Г. С а р б е й (Київ) «Кирило-Мефодіївське товариство в контексті українського національного відродження», д-р іст. наук Г. Я. С е р г і - є н к о (Київ) «Вплив Тараса Шевченка на ідеологію та діяльність Кирило-Мефодіївського товариства», М. І. С і к о р с ь к и й (Переяслав-Хмельницький) «Місто Шевченкового Заповіту» та д-р іст. наук Н. А. Ш и п (Київ) «Релігійна основа програмних документів Кирило-Мефодіївського товариства».

Робота конференції продовжувалася у двох секціях (чотирьох підсекціях). У доповідях та поданих на конференцію матеріалах висвітлювалися доля членів Товариства, їх історіософські погляди та вклад у національне відродження українського народу. Канд. іст. наук Г. М. В е р б а (Переяслав-Хмельницький) та В. В. В а с е н к о (Переяслав-Хмельницький) розглянули в цьому аспекті постать Т. Шевченка, аспірантка Л. С. П о х и л а (Одеса), В. В. В а с е н к о, Н. С. К у л и к (Переяслав-Хмельницький) — П. Куліша, д-р іст. наук Ю. А. П і н ч у к (Київ), канд. іст. наук Т. М. С о л о в і о в а (Переяслав-Хмельницький), канд. пед. наук В. І. С к у т і н а та Г. М. Т к а ч е н к о (Переяслав-Хмельницький) — М. Костомарова, канд. іст. наук Ю. А. Л е в е - н е ц ь (Київ) — В. Білозерського, Н. С. Г а в р и л ю к (Переяслав-Хмельницький) — Г. Андрузького.

Про зрадників — Олексія Петрова та Михайла Юзефовича — розповів В. Б. Л ю б ч е н к о (Київ), а про карателів — Миколу І, Олександра ІІ, Дмитра Бібікова, Олексія Орлова, Леонтія Дубельта — кандидати іст. наук П. Г. У с е н к о (Київ) та О. Ф. О в с і є н к о (Київ). Репресії царських властей щодо творчої спадщини кирило-мефодіївців висвітлив канд. філол. наук І. Я. Д з и р а (Київ).

Д-р іст. наук Р. Г. С и м о н е н к о (Київ) торкнувся проблеми назви Товариства як відображення його програми, а аспірантка О. О. К р и ж а н і в с ь к а (Київ) дослідила вплив масонства на кирило-мефодіївців. Історіографію Товариства висвітлив канд. іст. наук Г. Д. К а з ь м и р - ч у к (Київ), а канд. іст. наук І. І. Г л и з ь (Київ) приділив увагу проблемам висвітлення ідей кирило-мефодіївців.

Значна група науковців досліджувала традиції кирило-мефодіївців та рецепцію їх ідей в українському національному русі ХІХ—ХХ ст. Зокрема, в організації недільних шкіл України в 60-ті рр. ХІХ ст. — д-р іст. наук В. Й. Б о р и с е н к о (Київ), в розвитку освітництва в другій половині ХХ ст. — канд. педагогічних наук Д. С. М а з о х а (Переяслав-Хмельницький), в діяльності українських громад 60—90-х рр. ХІХ ст. — д-р іст. наук А. М. К а т р е н к о (Київ), в програмах українських соціалістів-федералістів 1880-х рр. — канд. іст. наук С. І. С в і т л е н к о (Дніпропетровськ), в розробці української державницької ідеї ХХ ст. — канд. іст. наук В. П. К о ц у р та Н. І. К о ц у р (Переяслав-Хмельницький). Про традиції кирило-мефодіївців в українському пам'яткознавстві розповів канд. іст. наук С. З. З а р е м б а (Київ), а про сприйняття їх ідей в Галичині — канд. іст. наук Ф. І. С т е б л і й (Львів). Справді евристичну й плідну гіпотезу щодо визначення авторства «Історії Русів» — твору, що мав величезний вплив на кирило-мефодіївців, запропонував учасникам конференції канд. філолог. наук Я. І. Д з и р а (Київ).

На заключному пленарному засіданні було підбито підсумки конференції, яку було визнано вдалим й плідним кроком у справі дослідження та популяризації ідей Товариства — цієї колиски української національної ідеї. Висловлювалася також думка про необхідність встанов-

лення пам'ятного знаку на честь кирило-мефодіївців. Одностайними були учасники конференції й щодо необхідності продовження наукової співпраці між Інститутом історії України НАНУ та Переяслав-Хмельницьким державним педагогічним інститутом ім. Г. С. Сковороди. Матеріали конференції надруковані окремим виданням.

С. І. Аппатов (Одеса)

Третя одеська зустріч «Російсько-українські відносини: наступність і розвиток»

23—24 травня ц. р. в Одесі було проведено «Круглий стіл» російських і українських учених, присвячений російсько-українським відносинам. З російського боку в цій зустрічі взяли участь співробітники Інституту міжнародних економічних і політичних досліджень РАН: директор Центру східноєвропейських досліджень д-р екон. наук С. П. Глинкіна, директор Центру європейських досліджень д-р іст. наук В. І. Дашичев, головний наук. співроб. ІМЕПД д-р іст. наук І. І. Орлик-Гарлик, директор Центру політичних досліджень д-р іст. наук Б. О. Шмелёв (керівник делегації).

Українську групу представляли науковці Центру міжнародних досліджень Одеського університету, директор ЦМД, зав. кафедрою нової й нової історії ОДУ д-р іст. наук С. Й. Аппатов (керівник делегації), співробітники Інституту проблем ринку НАНУ д-р геогр. наук В. О. Деркачов, провідні наукові працівники Центру міжнародних досліджень, доценти Одеського університету кандидати іст. наук В. В. Глебові, П. Я. Райнов, директор Інституту соціальних наук ОДУ І. М. Коваль. Зустріч відбувалася в Одеському Будинку вчених у присутності представників вузів і громадських організацій міста. Після неї було проведено прес-конференцію для органів інформації. Зустріч широко висвітлювалася місцевою й республіканською пресою, радіо і телебаченням.

У доповідях і повідомленнях учасники «круглого столу» розглянули такі теми: «Нові геополітичні реалії в Європі й російсько-українські відносини» (Б. О. Шмелёв), «Розпад СРСР та його наслідки. Роль політичних сил Росії та України: порівняльний аналіз» (П. Я. Райнов), «Політика в Чорноморському регіоні в контексті українсько-російських відносин» (В. В. Глебов), «Досвід реформ у країнах Центральної і Східної Європи та його значення для Росії і України» (С. П. Глинкіна), «Досвід економічних реформ в Росії та Україні: порівняльний аналіз» (В. О. Деркачов), «Наслідки розширення НАТО для російсько-українських відносин» (В. І. Дашичев), «Питання української безпеки і НАТО. Врахування російського фактора» (С. І. Аппатов), «Американський фактор в російсько-українських відносинах» (І. І. Орлик-Гарлик), «Оксамитова реставрація» у Східній Європі: уроки для Росії та України» (І. М. Коваль).

Усі доповіді викликали жваву, а часом і досить гостру дискусію, особливо з питань розширення НАТО на Схід, місця і ролі України та Росії у створенні системи загальноєвропейської безпеки, долі Севастополя і Криму, значення американського фактора в російсько-українських стосунках. Незважаючи на різницю в поглядах, учені двох країн виявили глибоку зацікавленість у пошуках взаємоприйняттого компромісу і висловили ряд конкретних пропозицій для подолання суперечностей, що мають місце у відносинах України і Росії.